

ΞΕΦΥΛΔΙΖΟΝΤΑΣ ΤΑ ΧΑΡΤΙΑ ΜΟΥ

ΜΗΤΣΑΚΗΣ

2.—

Ἀλησμόνητη θὰ μοῦ μείνει ἡ ἀνάμνηση τοῦ συγγραφέως τῆς *Θλίψης τοῦ Μαρμαρίου*. Τὸ σπάσιμο ἐκεῖνο τοῦ ἀνοιχτοκαρδίου γέλιου του, τὸ ἀστραφτερὸ ἐκεῖνο ξεχείλισμα τοῦ πνεύματός του, τὸ παιχνίδι ἐκεῖνο τῶν λέξεων, τῶν ἤχων, τῶν λεπτοτάτων χρωματισμῶν τῆς ἐλεύθερης ὁμιλίας του.

Μικρότερός του, δὲ συνεδέθηκα μαζί του, παρὰ τὰ τελευταῖα, τὰ ἐντελῶς τελευταῖα χρόνια τῆς ἀκμῆς του καὶ τῆς δράσης του, τὸν εἶδα ἐπομένως καὶ στὸ πρῶτο θλιθερὸ βασίλειμα τῆς διάνοιάς του, στὸ μεταίχμιο ἐκεῖνο τοῦ φωτός καὶ τοῦ σκότους μὲ τὸ ὁποῖον ἡ μεῖτρα γοργὰ καὶ ἀνύψιπτα τοῦ ἐσύγχισε τὸν ὠραιόκοσμόν του.

Ὅλοι, γνωρίζετε, πῶς ὁ ἀσύγκριτος αὐτὸς κολορίστας, ὁ Ροντὲν αὐτὸς τοῦ πεζοῦ λόγου, ὁ κρύβων κάτω ἀπὸ ἀστραφτερὴν ἐπιφάνειαν, ξεγελῶντας, μὲ ἐπίμονα χρώματα τὰ ἄμαθα νὰ ἐμβαθύνουν μάτια, τὴν ἐσώτερη σκέψη του, ὅλοι γνωρίζετε πῶς ζεῖ ἀκόμα, ἀλλοίμονο! πεθαμένος. . .

Ἦτανε στὴν Κέρκυρα ὅταν δημοσίεψα τὸν «Ἀρραβῶνα» καὶ ἔγραψε ἀμέσως σὲ κάποιον φίλο του, λόγιον κι' αὐτόν, εἰδοποιῶντας τον γιὰ τὸ ποίημά μου ἐκεῖνο. Δὲν ἐγνωρίζαμε ἀκόμα προσωπικῶς. Ἐνα, δύο μῆνες ἀργότερα μόλις εἰδοθήκαμε γιὰ πρώτη φορά στὸν Πειραιᾶ ὅπου διέμενε μὲ τὴ γριὰ μητέρα του καὶ τὸν ἀδερφό του.

Μᾶς ὑποδέχτηκε, θυμᾶμαι, μὲ φωνὴς χαρᾶς καὶ μὲ παφλασμοὺς νεροῦ ποὺ ἔρριχνε στὸ γυμνὸ του σῶμα πίσω ἀπὸ μίαν ἡμίχλειστη πόρτα ποὺ ἐχώριζε τὸ σαλονάκι τοῦ σπιτιοῦ ἀπὸ τὴν κρεβατοκάμαρά του.

Ὑποδέχτηκε ἐμὲ καὶ τὸ φίλο του, τὸν ἴδιον στὸν ὁποῖον εἶχε γράψει γιὰ μένα, καὶ ποὺ μοῦ ἐχρησίμευε τὴν ἡμέραν ἐκεῖνη γιὰ ὁδηγός μου, ἀθέατος.

— Ἀ, λοιπὸν εἶσαι μὲ τὸ Μαλακάση, εἶπε ἄξαφνα, ἔρχομαι ἀμέσως νὰ τὸν δῶ καὶ μεγαλοφρονότερα,

Γλυκοφέγγει ἡ αὐγὴ, στὸ κρεβάτι
Ποῦ σὰ μῦρο ἡ πνοή της σκορπιέται,
Ἡ παιδοῦλα δὲν ἐκλείσει μάτι
Γιατὶ πρώτη φορά συλλογιέται.—

Ἔτσι ἐτελείωνε ὁ ἀρραβῶνας.

Ὑστερα, μόλις μᾶς εἶδε, πρὶν ἀκόμα ἀρχίσει τίς διηγήσεις του μὲ τὸν τρόπον ποῦ ἐκεῖνος μόνον εἶχε, τὸ ἔρωταποκριτικὸν ἐκεῖνο αὐτοσχεδίσμα, μᾶς ἀπήγγειλε ἀπέξω δλόκληρα τὸ ποίημα...

Δὲν εἶχα δυστυχῶς στὰ χαρτιά μου ποτὲ πολλὰ χειρόγραφα τοῦ Μητσάκη, καὶ ἓνα μπιλιέτο μόνον σώζεται ἀπὸ τρία τέσσερα γράμματα δικὰ του.

«Ἀδελφὲ Μίλτο,

— Ἄν ἔχεις νὰ μοῦ διαβάσῃς τίποτε, μοῦ γράφει, ἔρχομαι μεθαύριο καὶ περνᾶμε μαζί τὴ μέρα μας, τρώγοντας τὸ μεσημέρι καὶ ἀντάμα, ἂν ὄχι, κάθομαι στὸν Πειραιᾶ.

ὁ ἐξάδελφος ΣΜΑΛΤΟΣ»

Ὡ χρόνια σκεπασμένα μὲ τὴ χρυσὴ σκόνῃ τῆς ἀνάμνησης ἐνὸς Μητσάκη!

Μέρες καὶ νύχτες ἀλησμόνητες, θεία τροφή τοῦ πνεύματος, πῶς ἐφύγατε γρήγορα καὶ μὲ ποῖον τρόπο!

Μὲ ἐπιδώσατε, ὦ θεοὶ καιροὶ! καὶ σᾶς ἐπρόδωσα!...

Ὅταν συλλογίζομαι τοὺς περιπάτους μας, τὸ τρίο μας μὲ τὴν συντροφιά τοῦ Παπαδιαμάντη, σὲ λιτὰ δεῖπνα μέσα σὲ μπακάλικα, σὲ καφεενάκια, τὸ βράδυ στὸ υπαίθρο, περιπάτους εἰς δύο μας περὶ τὸ Ζάπειο καὶ τὴν Ἀκρόπολη, γυρισμοὺς μας μέσα σὲ λαϊκὲς ἀπόμακρες γειτονίτσες, σκαρφαλώματά μας σὲ λαφίσκους καὶ βρυχάκια Φαληρικὰ καὶ Πειραιώτικα, νυχτώματα περὶ τὸν ἐλαῶνα, ἡ τὴν πύργον τῆς Βασιλίσσας, ἐκδρομὲς κατὰ τὴν Καιρσιανὴν καὶ τὸ Χαλάντρι, ὁμολογῶ ὅτι δὲν ἦρθα πολὺ ἀργὰ στὸ μάταιον αὐτὸν κόσμον, μὲλη τὴν ἀηδεῖα ποὺ αἰσθάνομαι γιὰ τίς μετέπειτα φιλολογικὲς μου σκέσεις, μικρολογήματα, μωρολογήματα, φλυαρίες, σάχλες, τιποτενισμοὺς...

Ἐπρεπε τὰ τελευταῖα αὐτὰ χρόνια νὰ κόψω σχεδὸν κάθε μου τέτοια σύνδεση γιὰ νὰ γνωρίσω σὲ τυπικὲς ἀπλὲς σκέσεις, τὸν ἀληθινὸν *ἄνθρωπον*, ἔξω ἀπὸ τὴν ἡλιθιότητα τῆς νεοελληνικῆς φιλολογίτιδος.

Εἶχα ξεχάσει ὅλα αὐτὰ, πολυκαιρὴν ἔξενιτεμένον στὴν ἡσυχία τοῦ σπιτιοῦ μου καὶ τοῦ γραφείου μου, ὅταν προχτὲς ἀκόμα ἐκάθησαν κοντά μου ἐπίτηδες, δύο τέτοιοι φιλολογομανεῖς νεοαἰδοπαρμένον, στὸ καφενεῖο Ζαχαράτου. Μιλοῦσαν δυνατὰ γιὰ πρωτάτα φιλολογικά, ἔξαλλοι, κάθυδροι, νεοπλασματικοί. Νοιώθωντάς τους ἔτσι ἐκεῖ, πίσω μου, αὐτοὺς τοὺς δύο λυτοὺς λύκους, ἐθυμήθηκα μίαν μοναδικὴν ἀποστρεφὴ τοῦ Σάβλ Μορράς, τοῦ μεγάλου συγγραφέως τῶν Ἑραστῶν τῆς Βενετίας, ποὺ κάνει στοὺς ὁμοίους των Γάλλους—γιατὶ ὑπάρχουν καὶ γάλλοι χτυπημένοι μὲ τὸν ἴδιον τρόπο—

— Γιατί, κύριοι, μαίνεστε ποὺ οἱ ἄλλοι δὲ γράφουνε καλῆτερα ἔργα καὶ δὲ γράφετε σεῖς τὰ καλῆτερα; Πέννες, μελάνη, χαρτιά, ὅλα εἶνε στή διάθεσή σας καὶ ἀφθονα, ὅπως φαίνεται,—πρὸς δυστυχίαν σας!... Δὲ σᾶς φτάνουν αὐτά; τὰ συμπληρώνετε καὶ διὰ τῶν κραυγῶν σας; Ὡ τὰ ἔργα σας! Τὰ ἔργα σας! Ἐλαφρὸ ποὺ εἶναι τὸ χῶμα των! Οὔτε ἓνα φρέσκο κρεμυδόφυλλο δὲ στέκει ἀπάνω του νὰ φέρει τοῦλάχιστο σὲ κανένα παραπλανημένο μάτι κανένα ψεύτικο δάκρυς...

Τὸ ἔργον τοῦ Μητσάκη κατεπαρμένο σὲ περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδες περὶ σήμερον ἀπὸ κατὰστασιν νεκροφανική. Χαρακτηριστικὸ τῆς ἐποχῆς μας, θλιθερὸ ἀλλὰ ὄχι καὶ ἀπελπιστικόν.

Ἡ διατήρησις τῶν ὀνομάτων τώρα στὰ νεοελληνικά

γράμματα συντελείται και με την αδιάκοπη εμφάνισή των ζούν και αυτά σαν ψιλικατζίδες, μέρα με την ημέρα.

Απ' την άλλη μεριά, όσο χαμηλότερα κατεβαίνει ή αξία, τόσο το όνομα ανεβαίνει. Η ύψωση ανάλογη της ελαφρότητας, ή συντήρηση τεχνική, αλλά ο θάνατος βέβαιος, μόλις αυτά πάψουν να κυκλοφορούν με ευκολία και προχειρότητα, ή μόλις περάσει ή πρόσυχη γιαλάδα των, εξανεισμένη στο πρώτο φύσημα.

Για τα όνόματα όμως εκείνα που εσημείωσαν ένα έργο και εθεμέλιωσαν ένα σταθμόν κισσόπλεχτον, το πράγμα αλλάζει.

Έξω από το πλήθος και από το συχνό πέρασμα ζούν προς το παρόν μόνο στη νοσταλγία και στην επιθυμία του πνεύματος, έως την ημέραν της επαγγελίας και της διανοητικής αναστάσεως, τη βεβαία.

Τότε, στο Πάνθεο της νεοελληνικής πνευματικής θρησκείας, το όνομα του συγγραφέως της *Φιλολογικής σελίδας της γραμμένης σε δύο γλώσσες*, του *Τοίχου*, αν θυμούμαι καλά τον τίτλο ενός άλλου του αριστουργήματος, και του μικρού *Γατιού*, το όποιον σκληρόκαρδα παιδιά εθανάτωσαν, παίζοντας ώρες με την αγωνιζόμενη και σφαδάζουσα άπορία της άοπλου αθώς υπάρξεώς του, τότε λέγω, και το όνομα του Μητόσκη, θα σκαλιστεί βαθειά και από μακριά ευάγνωστο ανάμεσα σε όλίγα άλλα όνόματα, ισότιμα και ισάξια του. Τότε το υπό την *Συκην* αριστούργημα θα είνε κοινόν κτήμα και ο *Χρυσοθήρας* ή πιο βαθειά ψυχολογημένη ήθογραφία, μις εποχής που θα έχη πλέον λείψει και από τη ανάμνηση, αναπαράσταση απαράμιλλη προσώπων και πραγμάτων.

Έως τότε, ή νεκροφάνειά του είνε ιερή, επίδηλη μένη και ή ιερειομένη αντίμοιψη των Θεών—ή όφειλόμενη προφύλαξή του.

M. ΜΑΛΑΚΑΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΟΝ "ΚΗΠΟΥΡΟ,"

ΤΟΥ ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΘ ΤΑΓΚΟΡ

Μου είπε με σιγανή φωνή:

— Αγάπη μου, σήκωσε τα ματάκια σου!

Του φέροθηκα σκληρά.

— Φύγε από δω, του είπα.

Μα κείνος δεν κουνήθηκε.

Στάθηκε μπροστά μου, έσφιξε και τα δύο μου χέρια στα δικά του. Του είπα:

— Αφισέ με!

Μα δεν έφυγε.

Ζύγωσε το πρόσωπό του κοντά στ' αφτί μου. Του ρίξα μιὰ ματιά και τούπα:

— Τί ντροπή!...

Μα δε σάλεψε απ' τη θέση του.

Τα χείλια του άγγίσανε το μάγουλό μου. "Αρχισα να τρέμω και του είπα:

— Μεγάλη, αλήθεια, ή τόλμη σου!

Μα πού ντροπή απ' αυτόν!

Έβαλε στα μαλλιά μου ένα λουλούδι. Τούπα:

— Ανώφελα πασκιζεις!

Μα στάθηκε ακίνητος.

Πήρε το στεφάνι απ' το λαιμό μου κ' έφυγε.

Και τώρα;

Θρηνώ και λέω της καρδιάς μου:

— Αχ! Γιατί δεν ξαναγυρίζεις;

K. ΤΡΙΚΟΓΑΙΔΗΣ

ΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ Κ' ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΕΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΕΣ

Η Πανεπιστημιακή Φιλοσοφική Σχολή διάλεξε για καθηγητή της έδρας των «Νεωτέρων Λογοτεχνιών» τον κ. Αριστομένη Προβελέγγιο. Τόνομα του ποιητή γνωστό σε παλιούς και σε νεώτερους, συντροφεμένο πάντα με το σεβασμό που του πρέπει. Όμως ή έκλογή του άτυχη και κακοροϊκική, όπως όλες, δίχως εξαίρεση, οι τελευταίες εκλογές της ίδιας Σχολής, και για τις άλλες έδρες.

Το Πανεπιστήμιο είναι άρρωστο από μανταρινισμό. Κάθε μετριότητα επιστημονική, κάθε στείρωση αποτραβηγμένη σε σύνεφα σοφίας άμφιβολής, κάθε κομμένη όρμη, κάθε λυγισμένη μέση, χώθηκε κάτω από τα φτερά της κουκουδιάς και ρουχαλίζει δυνατά τον ύπνο της άμεριμνομέρινας. Φυσικό τέτοιος κύκλος να τραβά τους όμοιους του, και να γιατί οι τελευταίες εκλογές άναδείξανε και τέτοιους καθηγητές.

Όμως για την έδρα της έρευνας της Νεώτερης παγκόσμιας Λογοτεχνίας είτανε μιάν εξαίρεση επιδολημένη. Κι αν θέλανε να τιμήσουνε τη Σχολή, έπρεπε να κοιτάξουνε γύρω τους με μάτια έξω από τη ρουτίνα και την επιπολαιότητα. Τάχα δεν μπορούσε άλλος στην Ελλάδα να πάρη άπάνου του το τέτοιο μάθημα, με μιὰ βεβαιότητα πως θα το φέρη στο λαμπρό δρόμο που του αξίζει;

Κι αν μπορή δίκια να ύποστηρίξη κανείς πως ή έδρα τούτη απαιτεί κατάρτιση επιστημονική, φιλολογική, παρὰ ποιητική διάθεση, όπου μόνο στηρίζεται ή αξία του κ. Προβελέγγιου, δε θα είτανε άραγε δυνατό μέσα στους φιλόλογους μας να βρεθί ή έκλεκτός;

Έχουμε τον Παλαμά, που έξον από το κολοσσαίο του ποιητικό έργο, άστείρευτη πηγή για τους νεώτερους, έχει να δείξη μόρφωση φιλολογική, κατάρτιση επιστημονική πρώτης γραμμής, κι άκόμα μελέτες για συγγραφείς και ποιητάδες Ρωμικούς και ξένους, χαρακτηριστικές και πλημμυρισμένες από σοφία και γνώση.